

Celkově je práce psána velmi subjektivním tónem. Autor sám v jedné z prvních kapitol upozorňuje na občasný cynický podtón, který záměrně používá, aby pobouřil a vyvolal tak diskusi. Cynismus však knize přidává spíše na povrchnosti a ukazuje zjednodušený pohled na realitu. Přestože je práce psána jako úvaha určená široké veřejnosti, chtěl autor vyhovět i náročnějším odborným kritériím, aby upozornil na otázku efektivity bundeswehru i odborné publikum. Tento druhý cíl splněn nebyl. Chauvistré pracuje s informacemi, které si čtenář nemá možnost ověřit, protože zdroje jsou uvedeny jen velmi sporadicky. Zároveň je velmi obtížné se v práci zorientovat. Autor v rámci všech sedmi kapitol skáče od tématu k tématu. Argumentaci, která má podpořit jeho úvahy, by měl postavit srozumitelněji. Čtenář po prvním čtení ví na konci každé kapitoly jen to, že autor je odpůrcem nasazení bundeswehru v zahraničí a odpůrcem války jako politického prostředku vůbec, a to proto, že podle něj nefunguje. Tato myšlenka je mantrou celého textu. Navíc ani u práce úvahového charakteru nelze opomenout úvod, který zde chybí. Čtenář až po přečtení první kapitoly začíná tušit, co je cílem práce a jaké otázky si autor klade.

Recenzovaná publikace nabízí zajímavé a často provokativní otázky, které by, a to je záměrem této knihy, měly vyvolat širší diskusi o reálných možnostech bundeswehru. Autorovy provokativní myšlenky jsou však založeny pouze na jednostranné analýze. Autor v této práci zaujímá jasné stanovisko vůči zahraničním misím bundeswehru – podle něj jsou neúspěšné, a proto by neměly být. Bohužel se nesnaží hledat náhradní řešení problému. Zvoleným postupem si autor sám zúžil prostor pro dosažení stanoveného cíle. Jeho práce představuje zjednodušený, silně pacifisticky ovlivněný pohled na realitu. Mezi řádky lze vyčíst, že řešením je podle autora zrušení armády. Uvedená kritika ovšem nepopírá to, že Chauvistré klade otázky, které by měly být zodpovězeny, a že nastiňuje dimenzi nasazení bundeswehru v zahraničí, která byla doposud opomíjena.

Kateřina Majerová

Thomas Ekman Jørgensen, Transformations and Crises: The Left and the Nation in Denmark and Sweden, 1956–1980. London: Berghahn Books, 2008, 219 s. ISBN 978-1-84545-366-4

Vývoj levice v 60. a 70. letech 20. století a její radikální podoby spojené s protestními hnutími této doby jsou tématem, které je zmiňováno především v souvislosti s německou, francouzskou, americkou či italskou historií. Situace ve skandinávských zemích byla pak zvláště pro zahraniční čtenáře ještě donedávna v zásadě neznámá a v rámci odborné literatury nedostupná. Kniha *Transformations and Crises: The Left and Nation in Denmark and Sweden, 1956–1980*, která vyšla v říjnu roku 2008, je prvním pokusem o ucelený rozbor levicového hnutí v době radikalizace tzv. dlouhých 60. let ve dvou skandinávských státech – Dánsku a Švédsku. Publikace byla vydána v nakladatelství Berghahn Books v rámci série „Protest, Culture & Society“ jako její druhý díl. Hlavními editory této řady jsou

Kathrin Falenbrachová, Joachim Scharloth a Martin Klimke, který se tématem protestních a sociálních hnutí dlouhodobě zabývá a je uznávaným odborníkem na tuto problematiku. Cílem série je spojení různých inovativních přístupů k fenoménu sociální změny a protestu z interdisciplinární perspektivy. Snahou projektu je i zařazení sociálních protestů a kulturních projevů do širšího politického procesu, což je právě i cílem recenzované knihy.

Její autor Thomas Ekman Jørgensen, dánský historik, se již ve své disertační práci věnoval kodaňskému studentskému hnutí roku 1968. Toto téma roku 2008 dále rozšířil v knize *1968 – og det der fulgte: studenteroprørets forudsætninger og konsekvenser* (1968 – a to, co následovalo: předpoklady a důsledky studentské vzpoury). O studentské a levicové revoltě 1968 ve skandinávských zemích také publikoval několik článků. Myšlenka na sepsání knihy o vývoji levice v 60. a 70. letech v Dánsku a Švédsku vznikla podle předmluvy již v roce 1999, nicméně příprava a vydání publikace trvaly téměř deset let.

Jørgensen ve své knize pojímá levice v kontextu konceptu národa a snaží se postihnout proměny v politickém diskursu a v pojetí národa levicových hnutí v obou státech v době radikálních sociálních, politických a kulturních změn. Autor v úvodu dokonce píše, že se jedná o „historii jazyka levice“ (s. 1). Ústředním tématem knihy je potom hnutí nové levice, jejíž pojetí národa je chápáno jako nový koncept a třetí varianta ke komunistickému a sociálnědemokratickému vlivu na levicovém spektru. Teoretickým východiskem knihy je přístup užívaný dějinami konceptů, kdy jsou koncepty charakterizovány svým ideologickým potenciálem a jejich interpretace pomocí slov se v čase proměňuje (s. 2). Zvláštní pozornost je v tomto ohledu věnována konceptu krize, přičemž právě dvě krizová období levicových hnutí určují časové vymezení knihy. Na počátku je to krize komunismu na konci 50. let a v závěru pak krize hnutí nové levice na konci 70. let.

Z metodologického hlediska se jedná o komparativní analýzu, kdy oba případy nejsou popisovány odděleně, nýbrž jako dva případy integrované v jednom prostředí. Část historie je tedy pro oba státy společná, levicová hnutí se vzájemně inspirovala, konkrétní rozdíly jsou však patřičně zdůrazněny. Tyto rozdíly podle Jørgensena plynou z obecných odlišností Dánska a Švédska. Případy Dánska a Švédska jsou z pohledu autora zajímavé proto, že v jisté rovině jsou to případy nejvíce podobné, zatímco v dalších ohledech jsou velmi odlišné (s. 4). Jørgensen to dokazuje na zajímavých, široce pojatých argumentech, které jako celek působí věrohodně a můžou sloužit jako obecná komparace těchto dvou skandinávských států ze sociálního, ekonomického, politického, historického či geografického hlediska. V úvodu knihy jsou dále jasně a podrobně vymezeny použité termíny „národ“ a „levice“, přičemž koncept národa autor chápe ve třech vrstvách – národ ve vztahu k ostatním, vnitřní strukturu národa a národ v historickém kontextu. Koncept levice je potom pojat jako „politický a sociální prostor“ (s. 9).

Knihy je v zásadě chronologicky rozčleněna do pěti kapitol, z nichž každá má poměrně krátké podkapitoly. Ty jsou téměř vždy rozděleny na dánský a švédský případ dané problematiky. Součástí publikace jsou fotografie a kresby z dobového tisku, které jsou vloženy přímo do textu a přesně plní svoji funkci, tedy příhodně ilustrují popisované období. Za každou kapitolou je vložen poznámkový aparát a na konci knihy je pak přehledný bibliografický seznam a rejstřík použitých pojmů.

V první kapitole se autor zabývá krizemi komunistického hnutí v závislosti na vývoji sovětské strany po roce 1956. Jørgensen zkoumá reakce dánské a švédské komunistické strany (DKP a SKP) na XX. sjezd KSSS a invazi do Maďarska, kdy v obou stranách nastal po roce 1956 rozkol, nicméně jen v dánském případě došlo k oddělení jedné frakce a vzniku nové strany, která se ideologicky ztotožnila s hnutím nové levice. Právě tady vzniká první zásadní odlišnost nalevo od sociálnědemokratického hnutí v obou státech. Autor zkoumá diskusi uvnitř komunistických stran a jejich pohled na vztah k národu.

V následující kapitole se Jørgensen věnuje vnitřní diskusi v levicových stranách, a to především v nové dánské straně SF (*Socialistisk folkeparti*, Socialistická lidová strana) a v reformní části švédské komunistické strany. Autor reflektuje jejich postoje k mezinárodní situaci i k vnitřnímu dění v Dánsku a Švédsku. V zahraničním kontextu se krajně levicové strany obou států soustředily na solidaritu se zeměmi třetího světa a spojovaly se s organizacemi bojujícími za jaderné odzbrojení. Na domácí scéně se zabývaly aspekty státu blahobytu, který byl chápán jako nordické specifikum, a byl proto zapojován do konceptu dánského a švédského národa. Názorové postoje k různým konkrétním faktům jsou v této kapitole velmi detailně popsány, můžeme z nich dobře pochopit celkovou ideovou bázi těchto stran i rozdíly mezi nimi.

Třetí kapitolu knihy lze považovat za stěžejní, protože zahrnuje radikální období 60. let včetně činnosti protestních hnutí a jejich postoje k levici. Radikální mládež se v tomto ohledu orientovala právě na krajní levici, přičemž komunistické strany i dánská SF pro ně nebyly dostatečně radikální. Pod vlivem protestních událostí tedy začalo docházet k dalšímu štěpení stran. V Dánsku vznikla další nová strana, nicméně ve Švédsku se nakonec opět udržela komunistická strana, která pouze přijala nový název a začala se silně inspirovat maoistickým pojetím komunismu. Obě tyto strany pak byly spojeny s protesty proti válce ve Vietnamu. I studentští aktivisté se přikláněli právě k těmto levicovým organizacím. Autor v této kapitole přináší ucelený popis protestních událostí roku 1968 ve vztahu k levici v obou státech, což je možná vůbec největším přínosem knihy. Vyplývá z něj mimo jiné, že protestní hnutí v Dánsku bylo radikálnější než švédské, které se více orientovalo na prosazování hodnot maoismu ve světě než na konkrétní problémy na švédských univerzitách.

Na konci 60. let se na levicovém spektru začal objevovat nový fenomén, a to obrat k dělnictvu a venkovskému lidu. Právě dělnickému a lidovému hnutí je věnována čtvrtá kapitola. Levicové strany a organizace se na přelomu 60. a 70. let navracely k tradiční definici nacionalismu a ve středu jejich pozornosti byla tradiční lidová kultura. V této kapitole se tedy Jørgensen vrací ke konceptu národa a nacionalismu v pojetí levicových hnutí v Dánsku a Švédsku. Tento koncept se podle něj proměnil i v souvislosti s přicházející krizí levicových stran.

Právě tato krize je náplní poslední kapitoly. „Levice ztratila pozici hegemonu ve veřejné debatě.“ (s. 163) Nově vzniklé levicové proudy a strany začaly ztrácet příznivce a v souvislosti s hospodářskou krizí 1973 docházelo ke změnám v rozložení politických sil v Dánsku i Švédsku. Levice jako celek začala v obou státech ztrácet podporu, což se projevilo v dánských volbách roku 1973 a ve švédských volbách 1976, kdy byla v obou případech přerušena dlouholetá vláda sociálnědemokratických stran. Koncept národa, jež levice vytvořila

v předchozích letech v době radikálních změn, přestal být platný pro sociální realitu poloviny 70. let a radikální levicové ideje se začaly rozpadat.

Kniha tedy splnila očekávání v tom, jak podrobně a srozumitelně popsala vývoj levicových hnutí v Dánsku a Švédsku v 60. a 70. letech. Autorem stanovený cíl zkoumat proměny v levicovém pojetí konceptu národa se však na stranách knihy objevuje sporadicky a z těchto částí nelze vyvodit jednoznačné závěry. Hlavní přínos publikace tedy spočívá ve faktografickém popisu politického a sociálního vývoje v Dánsku a Švédsku v druhé polovině 20. století. Takto ucelená analýza levicových protestních hnutí v těchto skandinávských státech zaplnila volné místo na poli odborné literatury, která se zabývá protesty roku 1968 v Evropě a USA.

Předností knihy je i fakt, že byla napsána v anglickém jazyce, a je tak přístupná širokému okruhu zahraničních čtenářů. Přestože je Thomas Ekman Jørgensen původem Dán, jeho angličtina je na vysoké úrovni a po jazykové stránce tedy není knize co vytknout. Jako dánský historik mohl Jørgensen využít všech dostupných zdrojů ze skandinávského prostředí, publikace je proto po faktografické stránce velmi propracovaná. Obecně se pak událostmi protestních hnutí 60. let v Evropě a USA zabývali především autoři, již se těchto protestů sami účastnili, popřípadě je alespoň zažili. Jørgensen se však narodil až v roce 1973 a vývoj od 50. do 70. let tak zkoumá z čistě vědeckého hlediska, s odstupem a bez vnášení osobních názorů a zkušeností.

Markéta Kučerová